

Fjárhagsáætlun 2019, áherslur og breytingar.

Á heilbrigðiseftirlitinu hvílir krafa kr. 5.978297 um uppgjör við Brú lífeyrissjóði starfsmanna sveitarfélaga sem bregðast er við í fjárhagsáætlun árisins 2019 og kemur hún fram sem hækkun á launa- og starfsmannakostnaði og í nauðsynlegri hækkun á framlagi sveitarfélaganna.

Við áætlun launa og starfsmannakostnaðar er stuðst er við minnisblað Sambands íslenskra sveitarfélaga frá 29. júní 2018. Kemur þar m.a. fram að spá Hagstofunnar (sumarspá) var birt 1. júní sl. Vetrarspá mun svo birtast um miðjan nóvember en þá liggur fjárhagsáætlun heilbrigðiseftirlitsins fyrir. Í sumarspánni er gert ráð fyrir að verðbólga verði ekki mikil. Vísitala neysluverðs hækkar um 2,9% og launavísitala um 6% frá 2018 til 2019. Kjarasamningar eru lausir á fyrri hluta árs. Gert er ráð fyrir hóflegum launabreytingum í fjárhagsáætluninni.

Nýlegar lagabreytingar bæði á matvælalögum og lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir leggja auknar skyldur á frumkvæði sveitarfélaganna um birtingu upplýsinga um störf heilbrigðis-eftirlitsins. Í ljósi þeirra hækka útgjöld vegna tölvumála og starfsmannahalds.

Á fyrri hluta árs 2019 er gert ráð fyrir að ráða í nýja stöðu vegna mengunarvarnaeftirlits. Megin þáttur starfseminnar snýr að eftirlitsskyldum aðilum og er stefnt að því að mæta þeim kostnaði með eftirlitsgjöldum. Á fyrsta starfsári mæta eftirlitsgjöld ekki launa og starfsmannakostnaði þar sem tími fer í starfsþjálfun. Aðkallandi er að auka við starfsemina með þessu vinnuframlagi þar sem nýlegar laga og reglugerðar breytingar og áherslur stjórnvalda bæði á sveitarstjórnarstigi og hjá ríkisvaldinu eru um meiri umhverfissvöktun sem ekki tengjast eftirliti með ákveðnum fyrirtækjum. Vinnuframlag núverandi starfsmanna sem sinnt hafa eftirliti verður því að færast í utan um hald varðandi þau mál og einnig viðhaldskostnaður á mælibúnaði. Framlag sveitarfélaganna kemur til með að hækka vegna þessa

Stöðumat fyrir yfirstandandi ár 2018 í lok ágúst

Lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir hefur verið breytt. Síðast með lagabreytingu nr. 66/2017. Helstu breytingar eru um skyldu til birtingar á upplýsingum úr eftirliti og undirbúning starfsleyfa. Eftirlitsaðilar eru annaðhvort heilbrigðisnefnd sveitarfélaga eða Umhverfisstofnun. Var áður hlutverk heilbrigðisnefnda nema þegar annað var ákveðið vegna sérhæfingar sem aðeins var hjá Umhverfisstofnun. Eftirlitsskýrslur eiga að vera aðgengilegar á vefsvæði eftirlitsaðila eftir að rekstraraðili hefur fengið tækifæri til að koma að athugasemdum og brugðist hefur verið við þeim. Athugasemdirnar skulu eftir atvikum birtar með skýrslunni. Sama á við um undirbúning og útgáfu starfsleyfa. Ráðherra er nú heimilt að kveða á um í reglugerð að atvinnurekstur, sbr. viðauka III–V, sé háður skráningarskyldu í stað útgáfu starfsleyfis. Jafnframt eykst upplýsingaöflun fyrir undirbúning starfsleyfisgerðar. Auglýsa skal á vefsvæði fyrirhugaða útgáfu og gildistöku starfsleyfa. Birting á vefsíðu útgefanda starfsleyfis telst vera opinber birting. Upplýsingar um umsóknir um starfsleyfi, umsóknir um breytingu á starfsleyfi, starfsleyfi í endurskoðun, útgáfu starfsleyfa, ákvarðanir um þörf á endurskoðun, endurskoðuð starfsleyfi, breytt starfsleyfi, kæruehimildir, skráningar og aðrar viðeigandi upplýsingar skulu vera á vefsvæði. Innleiðingartími fyrir þessar breytingar er enginn. Breyting var jafnframt gerð á matvælalögum á vorþingi. Heilbrigðisnefndum sveitarfélagar ber að skrá og birta upplýsingar um matvælaeftirlit með sama hætti og Matvælastofnun gerir á grundvelli laga og reglugerða um þau efni sem settar eru samkvæmt lögum. Í því felst m.a. að birta skal opinberlega upplýsingar um flokkun fyrirtækja eftir frammistöðu þeirra samkvæmt matvælaeftirliti. Heimilt er einnig að ákveða birtingu á eftirlitsskýrslum sem flokkunin byggist á. Ráðherra á eftir að

Heilbrigðiseftirlit Hafnarfjarðar og Kóopavogssvæðis - Greinargerð með fjárhagsáætlun 2019

ákveða með reglugerð með hvaða hætti frammistöðuflokkun er birt. Hann getur ákveðið að birta flokkunina í heild en einnig að birta aðeins lista yfir fyrirtæki sem flokkast í tiltekinn flokk eða flokka. Einnig skal kveðið á um í reglugerð hvort birta skuli eftirlitsskýrslurnar.

Vinnuframlag eykst við eftirlit og úrvinnslu vegna þessara lagabreytinga. Mun það koma fram í auknum tíma sem fer í frágang eftirlitsferða og ekki síður vegna undirbúnings, kynninga og innleiðinga nýrra áherslna. Jafnframt því sem opinberar birtingar á frávikum krefjast ítarlegri leiðbeininga til aðila.

Gildistími kjarasamninga er að jafnaði til 31. mars 2019. Til stóð að vinnu við starfsmat háskóla- menntaðra starfsmanna lægi fyrir á miðju ári 2018 en það tókst ekki. Reiknað er með því að það liggi fyrir í lok þessa árs.

Fastir starfsmenn eru nú framkvæmdastjóri, skrifstofustjóri, heilbrigðisfulltrúar og sérfræðingur sem verður að heilbrigðisfulltrúi síðar á árinu. Starfsmaður í hluta starfi er við ræstingu skrifstofu húsnæðis en húsfélag sér um ræstingu í sameiginlegu rými.

Í sumar voru þrír námsmenn í verkefnavinnu við eftirlitsstörf. Líffræðinemi í BS-námi, verkfræðinemi í BS-námi og verkfræðinemi sem lokið hafði BS-námi.

Þrír starfsmenn hafa á stuttu tímabili látið af störfum að eigin ósk eða vegna aldurs. Langtíma veikindi komu upp og einn starfsmaður fór í fæðingarorlof. Í lok árs 2018 má vænta þess að matvæla- og hollustuháttaeftirlit verði komið í góðar horfurað nýju að lokinni starfsþjálfun nýrra starfsmanna. Endurskipulagning á mengunarvarnaeftirliti biður næsta árs. Framkvæmdastjóri mun láta af störfum í lok nóvember n.k..

Útlagður launakostnaður á árinu stefnir í að samsvara milli 10 og 11 stöðugildum sem 14 einstaklingar hafa gengt eða tengst á árinu.

Almennt um fjármál og rekstur

Ákveðin hluti starfseminnar snýr að almennu eftirliti, samskiptum innan stjórnsýslunnar og þjónustu við borgarana. Þessi þáttur hefur verið áætlaður um 30% af starfseminni er fjármagnaður með framlagi af sveitarfélögunum. Reiknað er með að hlutur sveitarfélaganna hækki í 35% í ljósi breyttra verkefna og áherslna í umhverfisvöktun og upplýsingamálum. Megin þáttur starfseminnar snýr samt áfram að eftirlitsskyldum aðilum og er stefnt að því að mæta þeim kostnaði með eftirlitsgjöldum. Lög um hollustuhætti og mengunarvarnir heimila sveitarfélögum að setja gjaldskrá og innheimta gjald fyrir eftirlitsskylda starfsemi, svo sem fyrir eftirlit, útgáfu starfsleyfa og vottorða. Leita skal umsagnar hlutaðeigandi heilbrigðisnefndar áður en gjaldskrá er sett. Upphæð gjaldsins skal byggð á rekstraráætlun þar sem þau atriði eru rökstudd sem ákvörðun gjalds við viðkomandi eftirlit byggist á og má gjaldið ekki vera hærra en sá kostnaður.

Samkvæmt matvælalögum skulu matvælafyrirtæki eða þeir sem framleiða, flytja inn eða dreifa efnum og hlutum sem ætlað er að vera í snertingu við matvæli greiða eftirlitsgjald sem ekki er hærra en raunkostnaður við eftirlitið til að standa straum af eftirtöldum kostnaðarþáttum við eftirlitið):¹⁾

- a. launum starfsfólks sem sinnir störfum vegna eftirlits,
- b. öðrum kostnaði vegna starfsfólks, þ.m.t. vegna aðstöðu, áhaldna, búnaðar, þjálfunar, ferðalaga og tengds kostnaðar,
- c. kostnaði við greiningu á rannsóknastofu og sýnatöku.

Ráðherra hefur gefið út leiðbeinandi reglur um uppbyggingu gjaldskráa sveitarfélaga vegna heilbrigðiseftirlits.

Gjaldskrár heilbrigðiseftirlitsins er tvær:

Heilbrigðiseftirlit Hafnarfjarðar og Kóopavogssvæðis - Greinargerð með fjárhagsáætlun 2019

- Matvæla-, heilbrigðis- og mengunarvarnaeftirlit. Lögð er til breyting á tímagjaldi í kr. 16.500 og sýnatökugjald í kr. 17.200 til að mæta verðlags- og launaþróun. Tímagjald hefur verið kr. 13.400 og sýnatökugjald kr. 16.200. Gjöldum eru reiknuð samkvæmt leiðbeinandi reglum umhverfisráðherra um uppbyggingu gjaldskráa fyrir heilbrigðis- og mengunarvarnaeftirlit sbr. ákvæði laga um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998. Innheimta gjald skal ekki vera hærra en raunkostnaður við vinnuna sem er framkvæmd s.s. vegna eftirlits, vottorða eða leyfisveitinga. Öll gjöld sem innheimt eru af heilbrigðiseftirliti eru reiknuð út frá tímagjaldi.
- Eftirlit vegna hundahalds. Árlegt eftirlitsgjald er kr. 12.800 (kr. 6.400 með afslætti). Lagt er til að það verði óbreytt. Með tilkomu samskiptamiðla hefur eftirlit með hundahaldi breyst varðandi týnda hunda. Verkefni snúa nú frekar að hundahaldi vegna ónæðis og hirðuleysis hundaeigenda. Skráningargjald hefur verið kr. 14.000 en lagt er til að það verði tvöfalt tímagjald. Innifalið í skráningargjaldi verður eftirlitsgjald og .

Heilbrigðiseftirlitið er með fjórar eigin bifreiðar í notkun. Annar aksturskostnaður er greiddur samkvæmt aksturs samningum og akstursdagbókum. Staðið hefur til að stofnunin eignist eina bifreið til viðbótar og draga á móti úr kostnaði vegna aksturs samninga. Rekstur eigin bifreiða hefur í för með sér bæði vinnu og kostnað sem reikna þarf með.

Fastir fundir eru sóttir á vegum Matvælastofnunar, Umhverfisstofnunar og Samtaka heilbrigðiseftirlitssvæða. Auk þess eru sóttir fræðslufundir og ráðstefnur á verksviði stofnunarinnar.

Heilbrigðiseftirlitið leitar eftir tilboðum frá rannsóknarstofum. Matvælasýni ber að taka til mælinga vegna matvælaöryggis. Slík sýni eru tekin í reglubundnu eftirliti og í skipulögðum eftirlitsverkefnum á landsvísu. Innheimta ber kostnað við sýnatöku og greiningu á rannsóknarstofu í reglubundnu eftirliti. Jafnaðargjald er vegna rannsókna pr. sýni skv. eftirlitsáætlun. Komi upp alvarleg matarsýking getur þurft að auka sýnatöku án þess að hægt verði að innheimta rannsóknarkostnað. Efnamælingar eru oftast mjög kostnaðarsamar. Slíkar mælingar eru vegna neysluvatns, varnarefna í matvælum og annarra innihaldsefna matvæla auk mengunarvarnaeftirlits og umhverfisvöktunar. Mælingar sem tengjast mengun koma í ljós í eftirliti, við kvartanir eða í óhöppum. Möguleiki til að innheimta rannsóknarkostnað er að jafnaði ekki fyrir hendi.

Færsla bókhalds, endurskoðun og frágangur ársreiknings er aðkeypt þjónusta frá fyrirtækinu KPMG. Núverandi fyrirkomulag var tekið upp í lok árs 2001. Hefur það reynst vel. Samningur er við Garðabæ um útreikning launa og gerð launaseðla.

Aðkeypt sérfræðiþjónusta s.s. lögmanna getur verið sveiflukennd en reiknað er með að hún aukist. Einnig þarf vegna umhverfisvöktunar og mengunarvarnaeftirlits að gera ráð fyrir aðkeyptri sérfræðiþjónusta. Aðkeypt þjónustugjöld hjá banka hafa hækkað og kostnaður vegna móttöku greiðslukorta bæst við.

Almennt fyrir starfsáætlun 2019

Heilbrigðiseftirlitinu er ætlað að verndar hagsmuni íbúa nærsamfélagsins og neytendur viðkvæmrar þjónustu og matvæla. Því er ætlað að stuðla að viðhaldi umhverfisgæða og jákvæðri þróun umhverfismála. Unnið er að þessu í eftirliti. Eftirlit sem á að staðfesta að farið sé að lögum og reglum um hollustuhætti, mengunarvarnir og matvæli og fylgja verði eftir kröfum um úrbætur þar sem það á við.

Verkefnum í matvælaeftirliti, eftirliti með hollustuháttum, mengunarvörnum, umhverfisvöktun og mengunaróhöppum hafa verið að breytast. Koma þar fram nýjar áherslur sem birtast í reglugerðum og opnari umræðu í samfélaginu. Mæta þarf auknum kröfum um birtingu upplýsinga á vefsvæði stofnunarinnar. Jafnframt er nauðsynlegt að auka skipulagða eftirfylgni við framkvæmd eftirlits.

Heilbrigðiseftirlit Hafnarfjarðar og Kópavogssvæðis - Greinargerð með fjárhagsáætlun 2019

Áhersla hefur verið lögð á eftirlit hjá starfsemi sem er að hefjast. Starfsleyfi eru þá afgreidd og oft farið tímabundið í tíðari eftirlitsferðir í trausti þess að það geti leitt til betri árangurs í framhaldinu. Boðaðar hafa verið breytingar á regluverki varðandi starfsleyfisskyldu í hollustuhátta- og mengunarvarnaeftirliti. Ekki er ljóst hvenær þær koma til framkvæmda eða hvernig þær koma til með að verða endanlega. Þetta kemur til með að breytast þar sem starfsleyfisskylda verður aflögð. Lagt er upp úr þjálfun og símenntun starfsmanna til að halda uppi gæðum í starfseminni og til að standast flóknari formreglur stjórnáætlunar sem verða stöðugt tímafrekari í eftirliti.

Forsendur fjárhagsáætlunar

Stuðst er við minnisblað Sambands íslenskra sveitarfélaga frá 29. júní 2018. Kemur þar m.a. fram að síðasta spá Hagstofunnar (sumarspá) var birt 1. júní sl. Vetrarspá mun svo birtast um miðjan nóvember en þá liggur fjárhagsáætlun heilbrigðiseftirlitsins fyrir. Í sumarspánni er gert ráð fyrir að verðbólga verði ekki mikil. Vísitala neysluverðs hækki um 2,9% og launavísitala um 6% frá 2018 til 2019. Hækkun vísitölu neysluverðs má nota sem almenna vísbendingu um verðbreytingar á rekstrarvöru og þjónustu. Kjarasamningar flestra félaga sem heilbrigðiseftirlitið vinnur eftir gilda til 31. mars 2019. Engar sammingsbundnar hækkningar eru fram til þess tíma. Ekki er auðvelt að sjá fyrir breytingar sem geta fylgt nýjum kjarasamningum. Útgjöld vegna starfsmannakostnaðar eru um 70% af rekstrarkostnaði.

Íbúápróun

Samkvæmt gögnum Hagstofunnar voru íbúar þann 1. janúar 2018 alls 81.089 og er fjölgun tæp 3% milli ára. Spár um íbúápróun gera ráð fyrir áframhaldandi íbúafjölgun.

Sveitarfélög	Íbúafjöldi		
	Janúar 2018	janúar 2017	Janúar 2016
Kópavogur	35.970	35.246	34.140
Hafnarfjörður	29.412	28.703	28.189
Garðabær	15.709	15.230	14.717
Samtals	81.089	79.179	77.046

Starfsmannahald 2019

Umfang eftirlits eykst vegna aukinna krafna um sýnileika og meiri formfestu. Íbúafjölguninni fylgir fjölbreytt starfsemi. Kröfur til heilnæmara umhverfis kalla á umhverfisvöktun og upplýsingagjöf til stjórnvalda og almennings. Krafa um örugg matvæli hefur verið hér allengi. Nákvæmari upplýsingar um innihald, óþolsvalda og uppruna matvælnanna fylgja breyttum lífstíl fleiri og fleiri neytenda. Kröfur almennings eru að koma fram í lögum og reglugerðum. Um leið birtast áherslur um meiri formfestu og frumkvæði í birtingu upplýsinga. Kröfur í lögum og reglugerðum koma einnig fram eftir skuldbindingar sem innlend stjórnvöld hafa gert við aðrar þjóðir og eftirlitsstarfsemi hér innanland þarf að sæta eftirliti alþjólegra stofnanna.

Við óbreytt fyrirkomulag þarf að gera ráð fyrir störfum framkvæmdastjóra, skrifstofustjóra, tveggja deildarstjóra, tveggja verkefnastjóra og fjöggra heilbrigðisfulltrúa. Nýir heilbrigðisfulltrúar (einn matvælafræðingur og þrjú líffræðingar) eiga stuttan starfstíma en hafa verið í markvissri starfsþjálfun. Sá undirbúningur á að nýtast á komandi ári.

Heilbrigðiseftirlit Hafnarfjarðar og Kóopavogssvæðis - Greinargerð með fjárhagsáætlun 2019

Bregðast þarf við breytingu sem fylgja nýrri reglugerð nr. 550/2018 um losun frá atvinnurekstri. Auka á áherslu á eftirlit með starfsemi sem valdið getur mengun. Lagt er til að á fyrri hluta árs verði ráðinn sérfræðingur til starfa við verkefni sem tengjast framkvæmd reglugerðarinnar. Við umhverfiseftirlit er jafnframt þörf vinnuframlags vegna nýrra krafna um kerfisbundið mati á umhverfisáhættu, gerð viðbragðsáætlana, umhverfisvöktunar, vinnu vegna mengunaróhappa, frumkvæðisskyldu um upplýsingagjöf um umhverfismál, eftirlit með vatnsvernd og almenns eftirlits með mengunarvörnum og umgegni.

Matvælaeftirlit krefst núna frammistöðuflokkunar á starfsemi og á næstu misserum á að auka birtingu eftirlitsskýrslna. Sú starfsmannaþróun sem verið hefur á liðnu ári á að mæta þeirri þörf ásamt eftirliti með almennum hollustuháttum.

Gert er ráð fyrir að áfram verði ráðið starfsfólk til tímabundinna starfa. Tilgangurinn er að auka vettvangsathugandir og mæta auknum verkefnum í skráningum. Til lengri tíma skilar það ekki ásættanlegum árangri að vera með tímabundið starfsfólk í eftirlitsstörfum með fyrirtækjum og umhverfi þó það hafi kosti til skamms tíma. Eftirfylgni verður ómarkvissari við það fyrirkomulag.

Lagt er upp með að deildastjóra komi meira að eftirfylgni og stefnumörkun en minnki sinn þátt í beinu eftirliti. Með vel þjálfuðu starfsfólki á að verða auðveldara að fylgja eftir kröfum um úrbætur.

Starf framkvæmdastjóra kemur til með að breytast í ljósi utanumhalds um upplýsingagjöf til almennings og samræmingar og stefnumörkunar í eftirliti á landsvísu.

Matvælaeftirlit

Sveitarfélögin hafa skyldu til að sinna matvælaeftirliti og er heilbrigðisnefndum falið opinbert eftirlit með matvælum á markaði, smásölu, framleiðslu samsettra matvæla og framleiðslu matvæla sem ekki eru unnin úr dýraafurðum. Til matvælaeftirlits fellur einnig eftirlit með neysluvatni frá vatnsveitum. Neysluvatni hjá almenningi, fyrirtækjum í matvælaíðnaði og stofnunum sem þjóna viðkvæmum einstaklingum. Vatnsveitur með og án vatnsbóla eða einstök vatnsból eru 7 talsins á svæðinu.

Áhættu- og frammistöðuflokkunarkerfi, skjalfestar verklagsreglur og eftirlitsáætlun eru tæki sem nýtt eru til samræmingar á eftirliti. Matvælastofnun hefur verið að þróa gagnagrunnskerfið „Ísleyf“ til að styrkja matvælaeftirlitið í landinu og samræma vinnulag. Unnið er að innleiðingu á gagnagrunninum. Mun hann halda utan um upplýsingar um fyrirtæki og niðurstöður eftirlits. Öll skýrslugerð mun verða til muna auðveldari í framhaldinu. Jafnframt er unnið að áhættumati og þróun eftirlitshandbókar. Innleiðingu þessara kerfa á að vera langt komið fyrir árslok 2018 og starfsmenn fengið nauðsynlega þjálfun. Gæði í eftirliti eiga að batna til muna við þessa þróun. Fjöldi fyrirtækja sem sinna framleiðslu, geymslu eða dreifingu matvæla var í byrjun árs 2018 voru um 500.

Matvælaeftirlit skal fjármagnað samkvæmt gjaldskrá sem sveitarfélögin gefa út fyrir eftirlitsskylda starfsemi heilbrigðisnefnda. Skulu matvælafyrirtækin greiða eftirlitsgjald sem ekki er hærra en raunkostnaður við eftirlitið til að standa straum af eftirtöldum kostnaðarpáttum: a) launum starfsfólks sem sinnir störfum vegna eftirlits, b) öðrum kostnaði vegna starfsfólks, þ.m.t. vegna aðstöðu, áhalda, búnaðar, þjálfunar, ferðalaga og tengds kostnaðar, c) kostnaði við greiningu á rannsóknastofu og sýnatöku. Fyrirtækin eiga sjálf að taka sýni til að tryggja að örverufræðileg viðmið standist. Opinberir eftirlitsaðilar eiga að taka sýni til að sannprófa að niðurstöður fyrirtækjanna standist.

ESA, eftirlitsstofnun EFTA-landanna, er með eftirlitsheimsóknir í EFTA-löndunum. Kannar stofnunin þannig eftirfylgni reglna á Evrópska efnahagssvæðinu. Matvælastofnun, Umhverfisstofnun, heilbrigðiseftirlitssvæðin, Tollstjóri, Lyfjastofnun og Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið eru stofnanir sem ESA gerir úttektir hjá í sambandi við matvæli og neysluvatn. Áætlun ESA fyrir næsta ár er ekki kunn ennþá.

Matarborinn sjúkdómur er samheiti yfir matareitranir og matarsýkingar. Þegar upp koma matarbornir sjúkdómar vinna Matvælastofnum, Sóttvarnalæknir og heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga sameiginlega að rannsókn svo komast megi sem fyrst að orsakavaldi svo unnt sé að grípa til aðgerða og stöðva útbreiðslu hans. Ef tveir eða fleiri veikjast og grunur beinist að ákveðnum matvælum er málið rannsakað. Farið er yfir vinnuferla með fyrirtækjunum ef tilkynningar berast sem bent geta til matarborins sjúkdóms. Tilvik varðandi þessi atriði eru ekki mörg á ári en gera verður ráð fyrir bæði vinnu og fjármagni til rannsókna. Hættan á að eitthvað fari úrskeiðis er til staðar og verður alltaf að vera viðbúin þeim.

Matvælahópur heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga og Matvælastofnunar heldur nokkra fundi á ári. Hlutverk hópsins er að stuðla að samráði og samræmingu milli Matvælastofnunar og heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga, heilbrigðiseftirlitssvæða innbyrðis og tryggja upplýsingaflæði milli aðila. Hópurinn skal sjá um samráð vegna samræmingar og framkvæmdar eftirlits með matvælum, taka upp vandamál sem upp koma í eftirliti og leita leiða til að leysa þau, skipuleggja eftirlitsverkefni, taka þátt í skipulagi þjálfunar þeirra sem starfa við opinbert matvælaeftirlit og vera vettvangur upplýsingamiðlunar um matvælaöryggis- og eftirlitsmál. Hann er einn helsti samstarfsvettvangur Matvælastofnunar og heilbrigðiseftirlitsins. Auk þess er vofundar með framkvæmdastjórum heilbrigðiseftirlitssvæðanna og haustfundar með öllum heilbrigðisfulltrúum vegna sameiginlegra verkefna og samræmingar á vinnubrögðum. Samvinna heilbrigðiseftirlitssvæða og Matvælastofnunar og framkvæmd eftirlits eins og lýst hefur verið var lögfest með lagabreytingu á matvælalögum nr. 33/2018.

Hollustuhátta- og mengunarvarnaeftirlit

Eftirlit skal vera með atvinnurekstri, sbr. viðauka I–V, laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnaeftirlit. Eftirlitið skal ná til athugunar á öllum þáttum umhverfisáhrifa viðkomandi starfsemi sem máli skipta sem og hollustuhátta. Eftirlit fer fram með þeirri starfsemi sem er í raun og veru en er ekki bundið við eftirlit með starfsleyfisskilyrðum. Þjálfun, staðkunnátta eftirlitsmanns og stöðuleiki í eftirliti eru grundvallar atriði. Reglulegar eftirlitsáætlana gerðar til að halda utan um og tryggja reglubundið eftirlit með atvinnurekstri, þ.m.t. um tíðni vettvangsheimsóknna fyrir mismunandi starfsemi. Tímabilið milli tveggja vettvangsheimsóknna skal byggjast á kerfisbundnu mati á umhverfisáhrættu viðkomandi starfsemi og skal, fyrir starfsemi samkvæmt viðaukum I og II, ekki vera lengra en eitt ár fyrir starfsemi sem veldur mestri áhættu en þrjú ár fyrir starfsemi sem veldur minnstri áhættu. Vegna hollustuháttaeftirlits er ein eftirlitsferð á ári eða eftirlitsferð annað hvert ár algengastar. Til sumra fyrirtækja eru þó áætlaðar fleiri ferðir og allt að fimm eftirlitsferðir til stórra sundstaða. Mengunaróhöpp og mengunarslys fylgja okkar samfélagsháttum og þarf stöðugt að vera viðbúin þeim. Fjöldi aðila þar sem sinna þarf eftirliti vegna mengunarvarna eða hollustuhátta eru rúmlega 1200.

Tóbakssala fer yfirleitt fram í verslunum sem selja matvæli og í veitingahúsum. Ein sérverslun er með tóbak. Sölustöðum tóbaks hefur fækkað og eru um 44 talsins. Í ljós hefur komið að fjöldi ungs afgreiðslufólks hefur óbeina aðkomu að tóbakssölu og því fyllsta ástæða til að draga ekki úr þessu eftirliti.

Umhverfisvöktun

Umhverfisvöktun er aðallega á sviði loftgæðamælinga í andrúmslofti og með vatnsgæðum í grunnvatni, lækjum, stöðuvötnum, tjörnum og sjó. Þar með talið er eftirlit með framkvæmd hreinsunar á rotþróum. Í reglugerð nr. 796/1999 um verndun vatns eru skyldur lagðar á heilbrigðisnefndir og sveitarstjórnir að flokka vötn og grípa til aðgerða sem miða að því að viðhalda náttúrulegu ástandi. Af sama meiði er eftirlit með vatnsverndarsvæðum sem tryggja á öryggi neysluvatns til framtíðar. Umhverfisvöktun með vatnsgæðum nær til mælinga á örverum og efnun.

Í reglugerð um fráveitur og skólþ eru sett umhverfismörk fyrir saurmengun yfirborðsvatns vegna holræsaútrása. Rangtengingar hafa leitt til þess að lækir og fjörur mengast. Úr þessari mengun hefur

dregið eftir vöktun og samstarfi við sveitarfélögin sem reka fráveitukerfin í umdæminu. Áhættan á rangtengingum og löskuðum lögnum er stöðugt fyrir hendi. Ráðgert er að halda áfram skipulagðri vöktun í svipuðum farvegi. Niðurstöður mengunarmælinga eru birtar jafn óðum á heimasíðu stofnunarinnar.

Mengunarálag hefur minkað vegna skipulegra úrbóta en niðurstöðurnar gefa þó ekki tilefni til að draga úr skipulegri vöktun. Rannsóknarkostnaður vegna þessara verkefna greiða viðkomandi sveitarfélög. <http://heilbrigðiseftirlit.is/umhverfi>

Heilbrigðiseftirlitið hefur rekur tvær loftgæðamælistöðvar. Er önnur staðsett við Dalsmára í Kópavogi og hin við Norðurhelli í Hafnarfirði. Á heimasíðu eru aðgengilegar niðurstöður fyrir almenning úr símælingum á loftgæðum í umdæminu. <http://heilbrigðiseftirlit.is/> Í farvatninu er að auka frekar loftgæðamælingar. Niðurstöður mælinganna nýtast við mat loftgæða bæði staðbundið og á svæðinu öllu. Til samanburðar nýtast einnig mælingar úr stöðvum Umhverfisstofnunar við Grensásveg í Reykjavík og á Hvaleyrarholti í Hafnarfirði. Í nýlega breyttum lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir kemur fram eftirfarandi: „...í því skyni að vinna gegn loftmengun og skaða af hennar völdum og til að hafa eftirlit með framvindu og bættum loftgæðum skulu Umhverfisstofnun, sbr. [51. gr.], 1) og heilbrigðisnefndir sveitarfélaga, sbr. [47. gr.], 1) afla upplýsinga, meta loftgæði, setja upp og reka mælistöðvar eftir því sem þörf er á, og tryggja að upplýsingar um loftgæði séu aðgengilegar almenningi, samkvæmt nánari ákvæðum í reglugerð. Heilbrigðisnefndum ber þó einungis að setja upp og reka mælistöðvar vegna hugsanlegs álags vegna umferðar eða starfsemi telji heilbrigðisnefnd eða sveitarfélag það nauðsynlegt“. Gagnsemi þeirra mælistöðva sem verið hafa í rekstri hafa að mati heilbrigðisnefndar sannað gildi sitt og er því gert ráð fyrir að rekstri þeirra verði haldið áfram.

Önnur ákvæði í lagabreytingunni gera það ekki síður mikilvægt að halda loftgæðamælingum áfram en þar er kveðið á um að: „Heilbrigðisnefndir sveitarfélaga skulu einar sér eða með samvinnu sín á milli gefa út áætlun um loftgæði á sínu svæði þar sem m.a. koma fram tímaáætlun, aðgerðir og stefnumörkun til að bæta loftgæði. Þá skulu heilbrigðisnefndir vinna viðbragðsáætlanir sem taka til skammtímaáðgerða varðandi loftgæði á þeirra svæði. Heilbrigðisnefndir skulu gefa út tilkynningar til almennings um loftgæði á þeirra svæði eftir því sem við á. Ef hætta er á að styrkur mengunarefna í andrúmslofti á tilteknu svæði eða tilteknum þéttbýlisstað fari yfir umhverfismörk samkvæmt ákvæðum í reglugerð skal hlutaðeigandi heilbrigðisnefnd gera aðgerðaáætlun með það að markmiði að draga úr hættu sem af því ástandi stafar eða stytta tímabilið sem ástandið varir. Í aðgerðaáætluninni skal koma fram til hvaða skammtímaráðstafana verði gripið til að draga úr þeirri áhættu eða stytta þann tíma sem farið er yfir umhverfismörk. Heimilt er að gera slíka aðgerðaáætlun til skamms tíma ef áhættan á við um ein eða fleiri umhverfismörk eða markgildi sem tiltekin eru nánar í reglugerð²⁾ sem ráðherra setur skv. 5. gr. Heilbrigðisnefnd skal eftir því sem tók eru á hafa samráð við Umhverfisstofnun, aðrar heilbrigðisnefndir, viðkomandi sveitarfélag og forsvarsmenn hlutaðeigandi atvinnustarfsemi.“

Mælingar á umhverfishávaða og úrvinnsla kvartana um hávaða sem berast frá almenningi eru einnig hluti af umhverfisvöktun. Unnar hafa verið aðgerðaáætlanir hjá sveitarfélögunum vegna umferðarhávaða og munu úrbætur samkvæmt þeim bæta gæði umhverfis á næstu árum.

Dýraeftirlit

Ef dýr strjúka eða sleppa úr haldi skulu umráðamenn þeirra þegar gera ráðstafanir til að handsama þau. Viðkomandi sveitarfélagi er skylt að taka slík dýr í vörslu sína, lesa af einstaklingsmerkjum ef þau eru til staðar og gera ráðstafanir til að hafa uppi á umráðamanni. Sveitarfélögum er skylt að hafa aðstöðu til að halda slík dýr. Samningar eru um hundageymslu og kattageymslu. Samningum þessum fylgir kostnaður og hefur heilbrigðiseftirlitið haft umsjón með málaflokknum. Kostnaður við hundageymslu greiðist af eftirlitsgjöldum vegna hundahalds en kattageymslan úr sjóðum sveitarfélaganna.

Eftirlit með dýravelferð færðist frá sveitarfélögunum til Matvælastofnunar fyrir nokkrum misserum. Þrátt fyrir þá breytingu hefur umstang og kostnaður sveitarfélagna síst minkað. Algengt er að líta á slík má sem málefni nærsamfélagsins og oft veldur þessi breyting misskilningi hjá almenningi. Sveitarfélögin fengu verulegar auknar skyldur varðandi afskipti og vörslu dýra sem lenda í lausagöngu. Heilbrigðiseftirlitið hefur séð um þann þátt sem snýr að gæludýrum og aðstoðar starfsmenn sveitarfélaganna varðandi búfænað. Sveitarfélögin fá til sína ábendingar almennings um særð dýr. Jafn vilt dýr sem gæludýr og verður að sinna hjálparskyldu vegna þeirra.

Fjöldi mála varðandi ónæði og deilur vegna gæludýrahalds eru nokkuð stöðug. Dýravelferðamálin sem eru vistuð í Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti hafa mun meira vægi en ónæðismálin (hollustuháttamálin) sem vistuð eru í Umhverfis- og auðlindaráðuneyti. Hefur þetta leitt til þess að lagaumhverfi s.s. vegna ónæðis, ógnana og árása t.d. hunda hefur ekki verið þróað árum saman. Deilumálum sem tengjast dýrahaldi í fjöleignahúsum eru til staðar og fylgja þeim kvartanir og fyrirspurnir. Ekki er hægt að draga úr vinnuframlagi við dýraeftirlit svo nokkru nemi. Aðkallandi verkefni koma fyrir í þessum málaflokki og eru oft tímafrek. Eðli máls samkvæmt þola þau sjaldnast bið. Oftar en ekki eru gæludýr ekki einstaklingsmerkt s.s. reglur kveða á um en einnig er það allt of algengt að þó dýrin séu merkt er eigandi þeirra hvergi skráður.

Nýskráningum hunda fjölga ekki eins og áður. Hvatning til hundeigenda til að sækja grunnnámskeiði í hundauppeldi með lækkun eftirlitsgjalda virðist skila árangri. Fá afskipti af hundum sem farið hefur verið með á námskeið styðja þá ályktun. Kvörtunum og afskiptum vegna hunda hefur ekki fjölgað á sama hátt og dýrum. Afgreiðsla skráninga krefst vinnuframlags og fyrirpurnum vegna ákvæða fjöleignahúsa hafa fjölgað. Góð aðstaða er til að geyma hunda sem taka þarf í vörslu þar sem aðgangur er að dýrageymslu. Hundar sem fara á flækning eru nú oft auglýstir á miðlum á internetinu. Komast þeir þar oft til skila og er af þeim ástæðum hefur notkun geymslunnar minkað. Þörfin fyrir geymsluna er samt sú sama þó handsömunargjöld hafi dregist saman. Lögreglan sinnir lítið kvörtunum vegna ónæðis af hundahaldi eða lausagöngu. Vistun flækingshunda hefur við þessar breyttu aðstæður fækkað verulega.

Sveitarfélögin hafa sett samþykktir um kattahald en eiga eftir að fylgja stefnumörkun sinni eftir og veita fjármunum til þess að handsama ketti sem kvartað er yfir. Samningur var gerður f.h. sveitarfélaganna við Kattavinafélag Íslands á árinu 2013 vegna geymslu óskilakatta. Reiknað er með að sá samningur verði framlengdur.

27. ágúst 2018

Guðmundur H. Einarsson.